

Zsigmond Csaba

A szervezett bűnözés elméleti megközelítéseitől a bűnszervezet nemzetközi és hazai jogi fogalmáig

From theoretical approaches of organised crime to international and domestic legal term of criminal organisation

Absztrakt

A szerző tanulmányában megvizsgálja a nemzetközi szervezett bűnözéssel és a bűnszervezetekkel kapcsolatos főbb elméleteket, empirikus kutatásokon alapuló eredményeket, illetve a bűnszervezetek nemzetközi és hatályos jogi meghatározásait. A tanulmány célja rámutatni, hogy mennyiben alkalmazhatók a jogi meghatározások a kutatások által feltárt különböző felépítésű bűnszervezettípusokra. Ennek érdekében széles körű áttekintést nyújt a nemzetközi és hazai elméleti megközelítésekről és kutatások eredményeiről, illetve ennek megfelelően elemzi a nemzetközi és hazai jogi szabályozást. A kutatások eredményei szerint a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok sokféleséget mutatnak, eltérő jellegzetességek jellemzők a struktúra, cél, összetétel és egyéb tekintetben. Ennek megfelelően a cikk rámutat arra, hogy a nemzetközi meghatározások kellően tágak és alkalmazhatók a különböző típusú nemzetközi bűnszervezetekre, míg a szerző megállapítása szerint a hazai jogi meghatározás eléggé szűken értelmezhető, abból indokolatlanul kizorol a sokszínűséget mutató nemzetközi szervezett bűnözői csoportok nagy része.

Kulcsszavak: nemzetközi szervezett bűnözés, bűnszervezetek, bűnszervezettípusok, hierarchikus bűnszervezetek, maffia, bűnszervezeti hálózatok

Abstract

The author examines in his paper the main theories on international organised crime and criminal organisations, results based on empiric researches, resp. the international and effective legal terms for criminal organisations. The goal of this paper is to show how much legal regulations can be applied for the several

types of criminal organisations explored by researches. For this aim it offers a wide review about international and domestic theoretical approaches and research results, resp. Analyses appropriately the international and the domestic legal regulation. According to results of researches the international organised crime groups show manifoldness, different features in structure, aims, structure and other parameters are characteristic. Accordingly, the paper points out that the international definitions are wide enough and applicable for the different types of international criminal organisations, while on the other side – after the opinion of the author - the domestic legal definition can be narrowly interpreted, a considerable part of the multifarious international criminal groups is displaced without cause.

Keywords: international organised crime, criminal organisations, types of criminal organisations, hierarchic criminal organisations, mafia, networks of criminal organisations

Bevezetés

A szervezett bűnözésre sem a nemzetközi (Levi–Maguire, 2004, 397.), sem a hazai szakirodalomban (Kőhalmi–Tóth, 2016) nincs egységesen kialakult fogalom. A kriminológusok kezdettől fogva eltérő elméleti megközelítéseket, fogalmi meghatározásokat használnak. A jelenség pontos meghatározása nehéz, mivel a szervezett bűnözés hamar nemzetközivé, határokon átnyúló jelenséggé vált, eltérő nemzeti hagyományokon alapult, különböző jellemzők alapján alakult ki, és így eltérő formákban, struktúrákban működik a mai napig. Azonban a hatékony és egységes fellépés mindenképpen azt igényelte, hogy egy jól megfogalmazott, valamennyi szervezett bűnözői csoportra alkalmazható jogi meghatározás szülessen. Míg a szervezett bűnözés kriminológiai fogalom, addig a bűnszervezet (szervezett bűnözői csoport) már tételes jogi fogalom, amelyet a különböző szervezett bűnözéssel foglalkozó kriminológiai kutatások eredményeinek figyelembevételével alkottak meg a jogalkotók oly módon, hogy a kriminológiában a szervezett bűnözésre vonatkozó sokféle jellegzetességből a legjellemzőbbeket ragadták ki (Bócz, 2008, 22), és ennek során a feltárt tulajdonságokat igyekeztek beépíteni a jogi fogalomba. A bűnszervezet fogalmi meghatározásánál ugyanaz a nehézség merül fel, mint a szervezett bűnözés esetében: a különböző hagyományokon, földrajzi helyeken kialakuló bűnszervezetek sokfélesége. A bűnszervezetek sokféleségére figyelemmel felmerül a különböző típusú bűnszervezetek működésének modellezése, illetve a bűnszer-

vezetek csoportosítása iránti igény. Néhány kutató az ismert szervezett bűnözői csoportokat működésük, felépítésük alapján modellezte, míg mások a különböző típusokat kísérelték meg felosztani. Ebben a cikkben – a nemzetközi szakirodalom alapján – áttekintést nyújtok a különböző szervezett bűnözői csoportok modellezéséről, típusfelosztásáról, s összegzem, hogy mennyiben fedt le a hatályos nemzetközi vagy magyar jogi szabályozás az összes bűnszervezet típust.

A szervezett bűnözés néhány fogalmi meghatározása, jellemzője

Jelen tanulmányban nem vállalkozhatok arra, hogy a szervezett bűnözés összes fogalmi meghatározását leírjam, mivel nagyságrendileg közel 150 meghatározása létezik (Lampe, 2016, 34–35.). A nemzetközi szakirodalomból csupán néhány jelentősebb megfogalmazást ismertetek a nyolcvanas évektől kezdődően. A nemzetközi szakirodalomban a szervezett bűnözés szélesebb fogalmi megközelítés szerint olyan szervezett keretek között való bűnözést jelent, amely szervezetek tartósak, hierarchikus felépítésűek, és több bűnös tevékenységet folytatnak (Reuter, 1983, 75.). Egy másik hasonló fogalmi meghatározás szerint a szervezett bűnözés jellemzője a szervezettség bizonyos foka és a strukturáltság (Passas, 1995). Alapvető elemei a folyamatosság és a rugalmasság, illetve e csoportok jellemzője a hosszabb időre való berendezkedés. Továbbá az aktivitás mögött a racionalitás magas foka áll, mivel az egyes bűncselekmények elkövetését alaposan, előre megtervezik. Naylor elmélete szerint a szervezett bűnözés abban különbözik más csoportos elkövetéstől, hogy megjelennek a vállalkozásokban az útonálló jellegű bűnözői csoportok. Emellett tartós hierarchikus struktúrája van, rendszeresen alkalmaz erőszakot, korrupciós kapcsolatokkal bír, szokatlanul szoros kapcsolatban áll más bűnöző csoportokkal, és behatol a legális gazdaságba (Naylor, 1997, 6.). E magyarázat szerint, amelyik bűnözési forma nem felel meg e feltételeknek, annak az esetében nem beszélhetünk szervezett bűnözésről. Vannak olyan elméletek, amelyek szerint a tiltott üzleti tevékenység a szervezett bűnözéshez kapcsolódik (Fijnaut–Paoli, 2004; Passas, 2003; Spapens, 2010, 185–215.). Egyes nézetek szerint a szervezett bűnözés fogalma tisztázatlan és homályos maradt. Nehezen meghatározható mi a szervezettség (olasz maffia, kínai triádok), vagy mit tekinthetünk még szervezetlenségnek (zsebtolvajok csoportja), hány tagból kell állnia ahhoz, hogy szervezett elkövetésről beszéljünk, miért tűnnek bizonyos aktivitások szervezettnek (emberkereskedelem), míg mások nem (kibertérben elkövetett bűncselekmények). A szervezett bűnözői csoport létének fenntartása és céljai megvalósítása érdeké-

ben erőszakot használ, jellemző a fondorlatosság. Mivel törvényen kívül működik, ezért színlelt szerződésekkel leplezi az illegális termékek kereskedelmét. Kialakítja belső szabályrendszerét, viselkedési mintáit az illegális üzletekben, a konfliktusok megoldásához pedig saját, belső szabályrendszerét használja (Siegel, 2008). A fenti néhány fogalom meghatározásából kitűnik, hogy a szervezett bűnözés definiálásánál általában visszatérő közös elemek a hierarchia, a tartós időre való szervezettség, néhány esetben az erőszak alkalmazása, de láthatóan léteznek merőben más megközelítések is. A következőkben olvasható, hogy a felsoroltak nem feltétlenül minden esetben jellemző velejárói a bűnszervezet keretében való bűnözésnek.

A bűnszervezetek modellezése, típusfelosztása nemzetközi kutatások alapján

Az ENSZ 2002-ben egy addig példátlanul széles körű, nemzetközi kutatást (UNODC, 2002) végzett annak érdekében, hogy az ismert vagy a hatóságok látókörébe került nemzetközi bűnszervezetek tevékenységét aktivitása és struktúrája alapján felmérje, illetve a kutatás eredményeként azokat típusokra ossza fel. Ilyen széles körű, átfogó, nemzetközi kutatásra azelőtt és azóta sem volt példa. A kutatás abból indult ki, hogy a bizonyos változók figyelembevételével megállapíthatók a bűnszervezetek típusai. A kutatásról készült jelentés kifejti, hogy azért fontos a bűnszervezetek típusfelosztása, mivel ez a nemzetközi szervezett bűnözés összefüggéseinek megértését szolgálhatja, és egyben a rendvédelmi szervek hatékony fellépését segítheti. A kutatás módszere a kérdőív alkalmazása volt, amelyet 16 különböző országba küldtek el, amelyek az alábbiak voltak: Ausztrália, Kanada, Kolumbia, Csehország, Németország, Olaszország, Japán, Hollandia, Egyesült Királyság, Amerikai Egyesült Államok, Dél-afrikai Köztársaság, Oroszország. A kutatást negyven bűnszervezet vonatkozásában végezték el. A kérdőív kitöltői a bűnüldöző, rendőrségi nyomozóhatóságok, ügyészek, bírák, illetve az adott állam valamely egyetemének kriminológusai, kutatói voltak (UNODC, 2002, 12.). A válaszadókat felkérték arra, hogy válasszanak ki az általuk ismert szervezett bűnözői csoportok közül többet, s ezek tekintetében töltsék ki a kérdőívet. A kutatás egyik alapkérdése volt, hogy a vizsgálatban mi tekinthető bűnszervezetnek. Ennek során az úgynevezett Palermói Egyezményben foglalt szervezett bűnözői csoport fogalmat vették alapul. A kérdőívben azokat a fő változókat alakították ki, amelyek az addigi kutatások szerint jellemzők a szervezett bűnözői csoportokra. Az alkalmazott főbb változók a következők voltak: a

vizsgált szervezett bűnözői csoport struktúrája, mérete, aktivitása, a határon átnyúló tevékenységének szintje, az etnikai vagy más azonosság kérdése, az erőszak és/vagy a korrupciós csatornák alkalmazásának jellemzője, politikai kapcsolatrendszere, beavatkozás a legális gazdaságba, illetve más szervezett bűnözői csoportokkal történő együttműködés szintje (UNODC, 2002, 3.). A válaszadóknak a kérdőívekben hol skálázással (1–10-ig), hol szöveges válasszal kellett válaszolniuk. A struktúra vonatkozásában a kutatás megállapította, hogy a vizsgált bűnszervezetek kevesebb mint egyharmada rendelkezik merev hierarchiával (UNODC, 2002, 20.), további tíz bűnszervezetben viszonylagos hierarchia fedezhető fel, azaz létezik a hierarchia, azonban annak egyes szintjein lévő személyek relatív önállósággal bírnak. Négy esetben átruházott hierarchia jellemző, ami azt jelenti, hogy egyes alcsoportok egy központi magnak alárendelten, saját hierarchiával rendelkeznek. A maradék bűnszervezetek kevésbé szervezett, merev csoportok, inkább lazább bűnszervezeti hálózatok. A létszám tekintetében a kutatás szerint a negyvenből tizenkét esetben 20 és 50 fő közötti, tíz esetben több mint 100 fős, nyolc esetben 50 és 100 fő közötti, hat esetben 20 fő alatti, míg négy esetben ismeretlen létszámú volt a vizsgált bűnszervezet. Az erőszak tekintetében a bűnszervezet működése során az erőszak alkalmazása alapvetően jellemző huszonhárom esetben, tizenkét esetben eseti jelleggel, míg öt esetben nagyon ritkán, vagy soha nem volt jellemző. Az etnikai vagy társadalmi azonosság tekintetében erősen megoszlottak az eredmények. Tizennyolc esetben nem volt erős etnikai vagy társadalmi azonosság, tíz esetben a tagok ugyanazon társadalmi háttérrel rendelkeztek, míg tizenkét esetben a szervezet erősen etnikai alapon szerveződött. Az aktivitás tekintetében megállapítható, hogy a vizsgált bűnszervezetek tizenhét esetben egy főtevékenység köré (elsősorban kábítószer kereskedelem), tizenhárom esetben több, míg tíz esetben kettő vagy három tevékenység köré szerveződtek. A határon átnyúló ténykedés vonatkozásában megállapítható, hogy a bűnszervezetek tizenhét esetben öt vagy annál több országra terjesztették ki tevékenységüket, tizenegy esetben három vagy négy országra, míg tizenkét esetben egy vagy kettő országra. A válaszok szerint a korrupció az esetek kevesebb mint felében (18) volt alapvető jellemzője a bűnözői csoport aktivitásának, kevesebb mint egyharmadában (12) pedig eseti jelleggel, és tíz esetben nagyon ritkán vagy egyáltalán nem jellemző. A politikára gyakorolt hatás szintje tekintetében az eredmények szerint huszonegy esetben egyáltalán nem, tizennégy esetben helyi vagy regionális szinten, hét esetben nemzeti, míg öt esetben külföldre is kiterjedő hatással rendelkeztek a vizsgált bűnszervezetek. A bűnszervezet tiltott tevékenysége és a legális tevékenységek közötti átfedések, azaz a legális gazdaságba való behatolás tekintetében a vá-

laszok szerint tizennyolc esetben kiterjedt átjárás, tizenkét esetben kisebb befektetések erejéig, míg tíz esetben egyáltalán nem vagy nagyon kis mértékben volt jellemző. Az eredmények szerint más szervezett bűnözői csoportokkal való együttműködés tekintetében tizennégy esetben létezett határon átnyúló kooperáció, kilenc esetben csupán belföldi, tizenegy esetben egyáltalán nem, míg hat esetben a válaszadók nem tudtak érdemben erre választ adni. A beérkezett válaszok alapján alakították ki a szervezett bűnözői csoportok kategóriáit. Eszerint az alábbi öt kategória létezik (UNODC, 2002, 34.).

- 1) Állandó hierarchiával rendelkező bűnszervezet (standard hierarchy).
Jellemző az egy fős személyi vezetés, tisztán meghatározható hierarchia, erős belső fegyelem, szigorú belső szabályok, a szervezet egy névről ismert (például Cosa Nostra), gyakori az erős társadalmi vagy etnikai kapcsolat a tagok között, az erőszak alapvető jellemzője az aktivitásnak, illetve a szervezet gyakran teljes befolyás és ellenőrzés alatt tart egy meghatározott földrajzi területet.
- 2) Regionális hierarchiával rendelkező bűnszervezet (regional hierarchy).
Jellemző az egy fős személyi vezetés, a központból érkező parancsrendszer, de bizonyos önállóság van regionális szinten. Tipikus a földrajzi/regionális felosztás, a többféle tevékenység, gyakori az erős társadalmi vagy etnikai kapcsolat a tagok között, az erőszak alapvető jellemzője a tevékenységüknek.
- 3) Fürtszerű hierarchiával rendelkező bűnszervezetek (clustered hierarchy).
Bizonyos számú bűnözői csoportot ölel fel, amelyeket központilag egy kisebb csoport irányít, koordinál. A kisebb csoportok tagjai között erősebb etnikai vagy szociális azonosság áll fenn, bizonyos fokú autonómiával rendelkeznek. Ez a típus relatív ritkán fordul elő.
- 4) Magszerű hierarchiával rendelkező bűnszervezetek (core group).
A magot egy laza hálózat veszi körül, a taglétszám viszonylag állandó. Struktúrája vertikális, kevésbé jellemző a belső fegyelem fenntartása, ritkán azonos a tagok társadalmi vagy etnikai háttere, nem jellemző, hogy a bűnszervezet nevet visel.
- 5) Hálózatszerű bűnszervezet (criminal network).
Az egyes tagok fő tevékenysége definiálható. A képességek, a kapcsolatrendszerek határozzák meg, hogy ki emelkedik ki a többi közül. A személyes

hűség és a kialakult kapcsolatok fontosabbak, mint a társadalmi vagy etnikai azonosság. A hálózati kapcsolatok egy-egy komolyabb bűnözői tevékenység köré csoportosulnak, jellemzően nincs neve a csoportnak, a hálózat megreformálja magát, ha valamely kulcshelyzetben lévő egyén kiesik.

Az ENSZ fentiekben kifejtett kutatásától függetlenül több elmélet és típusrendszer is született a szervezett bűnözői csoportok rendszerezését illetően. A kutatások megállapításai nem állnak ellentétben az ENSZ-kutatás eredményeivel, leginkább az egyes típusok közötti átfedések észlelhetők. Vy Le a szervezet bűnözői csoportokat az alábbi rendszer szerint osztotta fel (Le, 2012, 121–129.). Modellezés a szervezett bűnözői csoport struktúrája és működési rendszere alapján, felosztás a tevékenységi kör alapján, felosztás a társadalmi, kulturális és történelmi feltételek alapján, melyek hozzájárultak a szervezett bűnözői aktivitás kialakulásához. Egyes szerzők a bünszervezetek struktúráját és működési rendszerét vizsgálva vázolták fel a bürokratikus (Cressey, 1969) vagy hierarchikus modelleket (Albanese, 2011). Ezek a modellek lényegében a hagyományos bünszervezetmodelleket reprezentálják. Jellemző a kiterjedt munkamegosztás, egy vezető irányít a hierarchia csúcsáról, több szint különböztethető meg a szervezeten belül, és határozott szabályok vonatkoznak a hierarchia minden egyes szintjén (Roth, 2010). Albanese hierarchikus modellje szerint a bünszervezetek hasonlóak a kormányzati struktúrákhoz, az illegális tevékenység a feljebbvaló felügyelete és ellenőrzése alatt áll (Albanese, 2011).

Három fő komponens jellemző:

- családi struktúra, rangokkal a főnöktől a katonáig;
- a főnök felügyeli a tagok tevékenységét;
- a főnök kezeli a családon belül keletkező vitákat.

A felvázolt bürokratikus és hierarchikus modellek gyakorlatilag azonosak az ENSZ-kutatás állandó hierarchiamodelljével, fő elemei ugyanígy megtalálhatók az ENSZ hierarchikus modellben: egy vezető irányítja, határozott hierarchia, szigorú belső fegyelem, társadalmi és etnikai azonosság, illetve az erőszak alkalmazása alapvetően jellemző a bünszervezet tevékenysége során. Egyes szerzők (Abadinsky, 2007) felvázolták az úgynevezett patrimonális modellt. E bünszervezeteknél a tagság etnikai, rokoni, faji vagy bűnözői kapcsolatokra korlátozódik, csak ezekből a kapcsolatokból kerülhet ki a tagok. Jó példa erre a szicíliai maffia, amelynek új tagjai tipikusan csak baráti, rokoni, körből kerülnek ki. Ennél a modellenél a szervezett bűnözői tevékenységet patrónus-kliens kapcsolatok teszik lehetővé. Több eleme van ennek

a modellnek, amelyek az ENSZ állandó hierarchiamodelljében, és a hálózatmodellben egyaránt megtalálhatók. Alapjaiban az állandó hierarchiamodellel számos közös eleme van, a különbség az, hogy itt a szervezetet rokoni, kulturális vagy etnikai kapcsolatok tartják egyben. A hálózatmodellel közös elemek a kapcsolatok fontossága, a tagok feltétlenül hűsége a szervezethez a fennálló rokoni, etnikai vagy egyéb kapcsolatok miatt. Különbség, hogy a patrimonialis modellnél jellemző a területi elv (egy adott földrajzi területen kizárólagosan működik), illetve az erőszak alapvető használata, míg a hálózatnál ezek nem jellemzők. A szervezett bűnözéssel kapcsolatos kutatások egy másik csoportja a lazábban szervezett, rugalmasabb, inkább horizontálisan, mint vertikálisan kiterjedő bűnözői hálózatokat modellezte, a merevebb hierarchikus, bürokratikus modellek helyett (von Lampe, 2005). A kutatások szerint a bűnszervezet működése szempontjából előnyösebb a hálózatszerű működés, mivel ez a szervezet rugalmasabb, gyorsabban alkalmazkodik a változásokhoz, a gyors információcsere jellemző, illetve teljesen ki tudja használni a kínálózó lehetőségeket a bűnözésre. Az utóbbi évtizedekben Európában egyre inkább a lazább szerkezetű, változó tagságú hálózattípusú bűnszervezetek terjedtek el a merevebb szervezetekkel szemben, így például Németországban olyan orosz csoportok, amelyek védelmi pénzek behajtásával, nemzetközi autólópással foglalkoznak, vagy ázsiai cigaretta csempészek (Kozlowsky, 2018, 59.). Williams és Godson (2002, 311–355.) három fő hálózatmodellt különböztet meg: kulturális, etnikai és társadalmi. A kulturális hálózatmodell lényegében a fentebb említett patrimonialis modellel megegyező. Az etnikai modellnél a szerzők az etnikai kapcsolatok, az egyes diaszpórák hatását vizsgálták az egyes bűnözői tevékenységekben, így például az Amerikai Egyesült Államok nyugati partvidékére vagy Európába települt kínai diaszpórákat. Az etnikai hálózat a diaszpórán belülről toborozza tagjait, akiknek védelmet és támogatást nyújt. A társadalmi hálózatmodell pedig az előző két modellt öleli fel.

Williams továbbfejlesztette hálózatmodell elméletét 2010-ben, újabb hálózattípusokat alkotott, és négy altípust különböztetett meg:

- Irányított hálózat (directed network): a hálózatot egy mag irányítja.
- Hálószerű hálózat (mesh network): decentralizált, önmagát szervezi, horizontálisan tagolt.
- Tranzakcionális hálózat (transactional network): ezek a hálózatok erősen támaszkodnak az ügynökökre és közvetítőkre, akik fontos szerepet töltenek be a különböző ügyletek lebonyolításakor. E hálózatok egyértelműen jellemzők a drogkereskedő csoportokra.

- Áramló hálózat (flux network): instabil hálózat, kevés tagot számlál, kevésbé jellemző struktúrája van, kevésbé jellemző a bizalom a tagok között, könnyebben felszámolható, mint más hálózatok (Williams, 2010).

Egyes szerzők úgy vélik (Le, 2012, 126.), hogy az irányított hálózat lényegében megegyezik az ENSZ magyszerű hierarchiamodelljével, mivel ennél az alakzatnál a mag egyének egy csoportját jelenti, amely irányítja a környező hálózatot. A hálószerű hálózatmodell karakterei bármilyen hálózati modellre illelenek. A tranzakcionális hálózat nem hasonlít az ENSZ egyik modelljére sem, mivel a szervezett elkövetés egy bizonyos szintjét írja le, illetve az áramló hálózat is inkább ad hoc jellegű szerveződés. Ezért Vy Le szerint vitatható, hogy e két utóbbi hálózattípus megfelel-e egyáltalán a bünszervezet fogalmának (Le, 2012, 127.). Xia hibrid típusokat vázolt fel, amelyek hierarchikus és hálózattípusú bünszervezeteket fognak át, mely típusokat a kínai bünszervezetekből vezette le (Xia, 2008, 19.). Lo vitatja, hogy a hagyományos hierarchikus és hálózattípusok elméletei megfelelően visszatükrözik a szervezett bűnözés modern állapotát, szerinte a társadalmi tőke (emberi kapcsolatok) irányából való megközelítés pontosabb magyarázatot ad a szervezett bűnözés és a társadalom, illetve a politika kapcsolatára (Lo, 2010, 851–872.).

A Xia által kidolgozott típusok a következők:

- Hierarchikus: jellemzője a társaság elnevezése, beavatási rituálék, titkos nyelvezet. Gyakran jellemző, hogy van egy kézikönyv, amely a szabályokat tartalmazza, ami segít fenntartani a szoros, merev hierarchiát. Ezek a csoportok háromféleképpen alakulnak, titkos társaságokból, a triádokról szóló filmek hatására, illetve a triádok szomszédos országokból Kínába való visszatéréseivel, amely a kínai nyitott ajtók politikájának eredménye.
- Remeterák hibrid típus (hermit crab): melyek a hierarchikus rendszerük által megerősödve már a legális üzletbe is behatolnak, ellenőrzik azt, pénzmosási tevékenységet végeznek, és így már horizontálisan építik ki kapcsolataikat a politikai élet szereplőivel, ezzel a szimbiózissal végül mindkét oldal előnyökre tesz szert.
- Hálózatok: ezen belül négy altípust különböztet meg, úgymint multipoláris hálózat, pókhálószerű hálózat, termelő-elosztó lánc, illetve a csatornák és küllök hálózata.

A multipoláris hálózat lényege, hogy több központból irányítják a hálózatot, a pókhálószerű hálózatnál egy vezető a hálózat központjában foglal helyet, és alacsonyabb rendűek veszik körül, a termelő-elosztó lánc csatornaszerűen mű-

ködik, kereslet-kínálat vonalak mentén, ilyenek az ember- és kábítószerkereskedő hálózatok, míg a csatornák és küllők hálózatnál a hálózatot egy vállalkozó irányítja, aki koordinálja az ügyletek lebonyolítását több szereplővel. A hierarchikus és a hálózati modell keverékére jó példa a nagy területi kiterjedéssel, és állandóan változó tagsággal rendelkező úgynevezett motoros bandák (Hell's Angels), amelyek bünszervezetként működnek. E szervezet hierarchikusan épül fel, mégis az egyes csoportok a központi irányítástól függetlenek, a tagok személye változó jellegű, tevékenységükre nagy területi kiterjedés jellemző (Szűcs, 2019, 6.). A szakirodalomban (Lampe, 2003) megjelentek az analitikus bünszervezet modellezések is, amely modellezés alapján alkotott szisztémák nem sorolhatók be az eddig vizsgált hierarchikus-, hálózat- vagy hibridmodellek egyikeibe sem. Kalus von Lampe analitikus modellezése szerint a bünszervezetek bármiféle összehasonlításához, modellezéséhez – a struktúra vizsgálatán túl – egy alapos analízisre van szükség, amelynek a bünszervezet környezetére is ki kell terjednie. Eszerint hat kulcselem létét kell vizsgálni. Az első három elem, amelyek, ha fennállnak, meghatározzák, hogy bünszervezettel állunk-e szemben: a résztvevők, akik tervszerűen és észszerűen együttműködnek; a struktúra, amely a résztvevőkhöz kapcsolódik; a bűnözői tevékenység, amit a szervezet tagjai végeznek. A másik vizsgálandó három elem a bünszervezet környezetének elemei és a velük való kapcsolat: társadalom, kormány és a média (von Lampe, 2003). Ha az analízist elvégezzük megismerhetjük az egyes bünszervezetek típusait. Vannak olyan kutatások, amelyek a bünszervezetek kiterjedését, létszámát vizsgálták, s ezek alapján különböző tendenciákat fedeztek fel. Az egyik ilyen megállapítás szerint minél erősebb és hatékonyabb egy ország kormányzata és rendészeti szerveinek fellépése, annál inkább jellemzők a kisebb kiterjedésű és létszámú csoportok, míg a gyenge kormányzatú és kevésbé hatékony rendészeti szervekkel bíró országokban általában nagyobb kiterjedésű, és a közismert bünszervezetekhez hasonlóan működő csoportok prosperálnak (Paoli, 2009). A bünszervezetek létszámát vizsgáló kutatások közül az első nemzetközi szakirodalomban ismert tanulmány az utcai galeriket vette górcső alá (Thrasher, 1963, 318.). Összesen 895 galerit vizsgált meg, amelyek az 1920-as években Chicagóban működtek, és többféle illegális tevékenységet folytattak (például szeszcsempészet, kábítószer-kereskedelem stb.). A kutatás megállapította, hogy a vizsgált galerik esetében 26%-ban 10 fő vagy annál kisebb létszám volt jellemző, 5%-ban 11 és 50 fő közötti létszám, míg a fennmaradó 7%-ban 50 feletti tagot számlált egy-egy csoport. Ugyanakkor konstataulta, hogy a nagyobb létszámú csoportok kifinomultabb struktúrával rendelkeznek, illetve több kisebb csoport összeolvadásából jöttek létre. Block a fenti kutatáshoz hasonló időperiódusban működő szervezett bűnözői csoportokat vizsgált. Törté-

neti adatok alapján elemzett 22 zsidó etnikai alapon szerveződött bűnözői csoportot, amelyek kokain kereskedelemmel foglalkoztak New York Cityben 1910 és 1917 között. A kutatás szerint a legnagyobb csoport létszáma 17 személyből állt, míg a legkisebb csoporté 3 főből. Block adatai szerint leginkább (67%) a 4 vagy 3 főből álló csoportok voltak jellemzők, míg a 6 és 17 fős csoportok megszűlése átlagban 5-5% körül mozgott (Block, 1979). Reuter rendőrségi adatok felhasználásával 53 csoportot vizsgált meg New York Cityben, amelyek jól ismert csoportok voltak. Megállapította, hogy nagy részük (mintegy 80%) 2 és 10 fő közötti létszámmal, míg a fennmaradó 20% 11 és 20 fő közötti létszámmal működött (Reuter, 1983, 64.). Eck és Gresh 557 drogelosztó csoport működését vizsgálta meg, amelyek Baltimoreban működtek. A kutatáshoz rendőrségi adatokat használt. Megállapították, hogy a vizsgált csoportok zöme (64%) 2 és 5 főből állt, 27% 11 és 20 fő között, míg a maradék 9% 21 fő feletti tagot számláló csoport volt. Ebből vonták le azt a következtetést, hogy a nagyobb csoportok ugyan nem uralják a piacot, viszont abból nőttek nagygyá. Ugyanakkor azt is megállapították, hogy a nagyobb csoportok hosszabb ideig maradtak fenn. Trasherhez hasonlóan arra a következtetésre jutottak, hogy a nagyobb létszámú csoportok szervezettebbek a kisebb csoportoknál (Eck–Gresh, 2000, 264.). Bouchard kutatása során a Québecben működő kanadai droggereskedő bandák létszámát vizsgálta, méghozzá a bandákban résztvevők interjúztatásával. Összesen 117 ilyen interjút készített. Kutatása során megállapította, hogy a droggereskedőkből álló szervezetek 60%-ának létszáma 2 és 10 fő közötti, míg a fennmaradó 40% 20 fő feletti, és ezek között egy olyan szervezetet is talált, amelynek létszáma 100 fő felett volt (Bouchard, 2006). A fenti kutatások fontos megállapításai közé tartoznak, hogy főként a kisebb (2-10 fő közötti) létszámú csoportok jellemzők a szervezett elkövetésben, illetve azok fennállása és működése rövidebb időperiódusú, mint a nagyobb létszámú csoportoké. A kisebb csoportok gyakran csak néhány illegális tranzakció erejéig jönnek létre (Reuter, 1983). Volt olyan kutatás, amely a szervezett bűnözői csoportok működési idejét kutatta olyan módon, hogy egyszerű prostitúciós tevékenységet végző létesítmények (például masszázsszalonok) fennállását vizsgálta, és megállapította, hogy ezek nagy része csupán 6 és 18 hónap közötti ideig működött (Leguerrier, 1989). Több droggereskedelemmel foglalkozó tanulmány arról számolt be, hogy hosszabb ideig (évekig) állt fenn egy-egy hálózat (Reuter–Haga, 1989; Adler, 1993; Desroches, 2005). Ezzel kapcsolatban Morselli megjegyzi, hogy ennek az a magyarázata, hogy a jól működő és bizalmon alapuló kapcsolati láncot a droggereskedők igyekeznek minél tovább fenntartani, ugyanakkor az is jellemző, hogy nehezen találhatnak az illegális piacon megbízható üzleti partnert, akivel több évig együtt tudnak működni (Morselli, 2001, 208.).

A bűnszervezet tételes jogi meghatározása nemzetközi szinten

A bűnszervezet tételes, nemzetközileg alkalmazható jogi fogalmának meghatározásakor a jogalkotók nehéz helyzetben voltak, tekintettel a sokféleséget mutató bűnszervezetekre. Az ENSZ a nemzetközi szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés és a szervezett bűnözéssel kapcsolatos nemzetközi szabályozás kialakítása érdekében (az úgynevezett Palermói Egyezmény megalkotásának előzményeként) 1995-ben kérdőív alapú kutatást végzett tagállamai körében (UNODC, 2002, 4.). A felmérésben elsődlegesen a nemzetközi szervezett bűnözésre jellemző egyes bűncselekménytípusokat gyűjtötte össze. A kitöltött kérdőívek alapján megállapította, hogy az alábbi tizennyolc bűncselekmény-kategóriában van jelen a szervezett bűnözés: pénzmosás, terrorizmus, műalkotások és kulturális javak eltulajdonítása, szellemi alkotások eltulajdonítása és bitorlása, illegális fegyverkereskedelem, légi járművek eltérítése, tengeri kalózkodás, biztosítási csalás, számítástechnikai bűncselekmények, környezeti bűncselekmények, emberkereskedelem, emberi testrészekkel való kereskedelem, drogkereskedelem, pénzügyi csalások, a legális gazdaságba való behatolás, korrupció és hivatalos személyek megvesztegetése. Pár évvel később az ENSZ a 2000-ben elfogadott úgynevezett Palermói Egyezményben (továbbiakban: Egyezmény) – az egységes nemzetközi fellépés érdekében – megalkotta a szervezett bűnözői csoport fogalmát. Az Egyezmény elfogadását megelőzően az ENSZ Tanácsában heves viták folytak arról, hogy a nemzetközi egyezmény csak egy listát tartalmazzon, amelyben a szervezett bűnözésre jellemző egyes bűncselekmény típusokat, esetleg a bűnszervezetek jellemzőit sorolják fel, vagy egy pontos definíciót alkossanak a szervezett bűnözői csoportokra. Végül ez utóbbi álláspont győzött, és így alkották meg a szervezett bűnözői csoport fogalmát.

a) „Bizonyos ideig fennálló, három vagy több főből álló strukturált csoport, amely összehangoltan működik egy vagy több, a jelen Egyezményben meghatározott súlyos bűncselekmény elkövetése céljából, közvetlen vagy közvetett módon pénzügyi vagy más anyagi haszon megszerzésére törekedve;

b) súlyos bűncselekmény: legalább négy év szabadságvesztéssel vagy súlyosabb büntetéssel büntethető bűncselekményt megvalósító magatartás;

c) strukturált csoport: nem egyetlen bűncselekmény azonnali végrehajtására, és nem alkalmyszerűen létrehozott csoport, amelyben nem szükséges, hogy tagjai pontosan meghatározott szerepekkel rendelkezzenek, vagy hogy tagsága állandó legyen, illetőleg fejlett hierarchiával rendelkezzen.”¹

1 ENSZ Palermói Egyezmény 2) cikk, melyet Magyarország a 2006. évi CI. törvénnyel ratifikált.

Amint látható az Egyezmény nyitva hagyta a kaput a szervezett bűnözői csoport vonatkozásában, lényegében nem korlátozódik a fogalom csupán klasszikus, hierarchikus, merev felépítésű szervezetekre. Nem feltétel az erőszak és a korrupció alkalmazása, a kifejezett haszonszerzési célzat, a beavatkozás a legális gazdaságba, politikai befolyásszerzés, évekig való működés stb. Elmondható, hogy a kutatási eredmények alapján feltárt úgynevezett lazább szerkezetű, rugalmasan szervezett, kevésbé hierarchikus, kisebb létszámú szervezetekre is dogmatikailag ráilleszthető. Hiszen nem kíván pontos szereposztást, állandó tagságot, csupán bizonyos ideig való fennállást, összehangolt működést és anyagi haszonszerzési célt, ami a szervezett bűnözés tipikus jellemzője. A nemzetközi jogi szabályozás másik kiemelkedő pillére az Európai Unió szabályozásában megjelenő bünszervezet fogalom, ami a Hágai Program részeként elfogadott 2008/841/IB Európai Tanácsi kerethatározatban született meg.

„1. bünszervezet: olyan, kettőnél több személyből álló, hosszabb időre létrejött szervezett csoport, amely összehangoltan működik, és amelynek célja az, hogy legalább négy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy szabadságelvonással járó intézkedéssel vagy annál szigorúbb szankcióval büntetendő bűncselekményeket kövessen el közvetlen vagy közvetett pénzügyi, vagy egyéb anyagi haszonszerzés érdekében;

2. szervezett csoport: olyan csoport, amelyet nem véletlenszerűen hoztak létre valamely bűncselekmény közvetlen elkövetésére, és amelyben nem szükségszerű, hogy a tagoknak formálisan meghatározott szerepe legyen, hogy a tagság összetétele állandó legyen vagy hogy a csoport kidolgozott szervezeti felépítéssel rendelkezzen.”²

Az Európai Unió szabályozása nagyban hasonló az Egyezmény megfogalmazásához, azonban annál még tágabban határozta meg a bünszervezetek körét. Egyrészt ez a definíció csak egyetlen megszorító feltételt tartalmaz, még hozzá azt, hogy a csoportot ne véletlenszerűen hozzák létre valamely bűncselekmény elkövetésére (Tornyai, 2013), másrészt itt már elegendő, ha a szervezet három személyből (kettőnél több) áll. Egyebekben az Egyezménnyel egyezően fogalmaz, vagyis e szabályozás is átfedi a lazábban szervezett hálózatokat, kevésbé hierarchikus csoportokat.

2 Az Európa Tanács 2008/841/IB kerethatározata (2008. október 24.) a szervezett bűnözés elleni küzdelemről. 1. cikk.

A szervezett bűnözés hazai elméleti megközelítéseitől a bűnszervezet hatályos jogi meghatározásáig

A bűnszervezet hazai büntetőjogi szabályozása igen rögzös utat járt be, amelynek bemutatása nem fér bele e tanulmány terjedelmi kereteibe. Érdekes azonban áttekinteni a neves magyar kriminológusok szervezett bűnözéssel kapcsolatos kutatási eredményeit a szervezett bűnözés fogalmi meghatározása tekintetében, amelyből látható, hatással volt-e a hatályos magyar büntetőjogra, a jogalkotó a tudomány eredményeit figyelembe vette-e. A hazai szakirodalom megoszlik abban a tekintetben, hogy a szervezett bűnözés fogalma tételesen meghatározható, vagy inkább a karakterisztikus vonások szükséges, de elégséges összetevők alapján definiálhatók (Kőhalmi–Tóth, 2016). Az előbbi elvet követve alkototta meg Dános Valér kriminológus a szervezett bűnözés fogalmát, és határozta meg annak különböző szintjeit.

Definíciója szerint *„a szervezett bűnözés az össz-bűnözés sajátos alstruktúrája, amelyet azoknak a hivatásos bűnözőknek a bűncselekményei képeznek, akik valamely bűnöző társulás tagjaként (vezetőjeként) tervszerűen, tagolt munkamegosztással és magas fokú konspiráció mellett valósítják meg bűncselekményeiket.”* (Dános, 1996.)

A szervezett bűnözés három szintjét különböztette meg:

„alsó szint: laza szerkezetű, horizontális szerveződést mutató, a szükséglet-hez alkalmazkodó, változó személyi összetételű bűnöző csoport, amelyet bár nagyobb konspiráció jellemez, ugyanakkor az üzleti életbe alig hatol be, és a közélettel, közhatalommal, kapcsolat alig állapítható meg,

középső szint: viszonylag állandóbb összetételű, de esetenként változó – többnyire visszaeső bűnözőkből álló – személyi kört felölelő, kisebb bűnözői csoportok horizontálisan szerveződő bűnöző struktúrája, amelyet néhány tagból álló mag mozgat. Ezen a szinten az üzleti vállalkozás, illetve az érdekszférák felosztásának több eleme már megtalálható, de sem területi, sem időbeli kiterjedtsége nem jelentős. A csoport tagjainak többsége foglalkozásszerűen folytat bűnözői tevékenységet, amely számukra megélhetést jelentő rendszeres jövedelmet biztosít.

felső szint: állandó maggal rendelkező, vertikálisan és horizontálisan szerveződött katonai hierarchiával felépülő bűnöző struktúra, amelyet az egyes tevékenységi területek felosztása, a közhatalommal való mély kapcsolat, az üzleti vállalkozásba történő erőteljes behatolás és az ún. keményebb áruk nyújtása (kábitószer, valuta, fegyver, szerencsejáték, prostitúció), valamint az erőszak alkalmazása egyaránt jellemez (maffia).” (Dános, 1996.)

Dános Valér szervezett bűnözéssel kapcsolatos kutatásait az 1980-as években folytatta, amelynek során elsősorban a szervezett, vagyon elleni bűncselekmények elkövetésére szakosodott bűnözői csoportok tevékenységét vizsgálta. Látható, hogy az általa használt szintenkénti meghatározás szerint az első és talán második szinten lévő szervezett bűnözés – hasonlóan néhány külföldi kutatáshoz – nem azonos a szigorú hierarchiával rendelkező, merevebb szerkezetű szervezett bűnözői formához. A szervezett bűnözés fogalomalkotásához a második megközelítést alkalmazza Korinek László, amikor a szervezett bűnözés egyes jellemzőinek felsorolása révén közelít, amelynek során szintén egy tágabb fogalomkört alkalmaz a jelenségre.

Eszerint a szervezett bűnözés:

- „ a) a hatályos jogszabályok szerint tiltott szükségletek kielégítésére irányul,
- b) a lehető legkisebb kockázatvállalás mellett a leggyorsabb és lehető legnagyobb profitra törekszik,
- c) a bűnözői csoporton belüli szakosodás, specializáció figyelhető meg,
- d) a szervezet bűnöző tevékenységét foglalkozásként üzi,
- e) jellemző az erőszak a bűnözőtársulás tevékenysége során. Ez érdekérvényesítést (pl. befolyás, ellenőrzés megszerzése) és fegyelmezést egyaránt szolgálhat,
- f) megfigyelhető legális és illegális tevékenység egyidejű jelenléte (pl. fedővállalkozások működtetése)
- g) a tevékenység nemzetközi, határokon átnyúló.” (Korinek, 1996.)

A legújabb magyar kutatások (Kőhalmi–Tóth, 2016) többszintű definíciót alkottak a szervezett bűnözésre, ezek szerint vannak a feltétlenül meglévő, a szervezett bűnözés egészére vonatkozó, vannak rendszerint jellemző, illetve vannak esetleges ismérvek. Így három egymásra épülő, rangsorolható szintet különböztethetünk meg: minimum szint, rendszerint, esetleges. Kőhalmi és Tóth álláspontja szerint a szükséges ismérvek fennállása már elegendő ahhoz, hogy szervezett bűnözésről, szervezett bűnözői csoportról beszéljünk. Eszerint szervezett bűnözés „... három vagy több személy a feladatokra is kiterjedő tervszerűséggel, tartósan szervezett súlyos bűncselekmény-sorozata.” (Kőhalmi–Tóth, 2016.) Az elméleti megközelítések után vizsgáljuk meg a bünszervezet hatályos magyar szabályozását, illetve az azt közvetlenül megelőző Btk.-beli meghatározást. A jelenleg hatályos szabályozást közvetlenül megelőző fogalom szerint bünszervezet a három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése. Ez a korábbi

fogalom nem csupán a köznyelv szerint bünszervezetnek minősülő, tipikusan szigorúan hierarchikus, maffiaszerű bünszervezetekre, hanem a laza szerkezetű hálózatokra is alkalmazható volt, mivel a szervezet struktúrájára nem tartalmazott semmilyen meghatározást (Nyitrai, 2016, 6.). Ez a fogalom 1997-ben került a Btk.-ba, majd több mint két évtized után, legutóbb a 2019. évi LXVI. törvénnyel került módosításra, mely szöveg 2019. július 10-én lépett hatályba. Az új fogalom az alábbiak szerint határozza meg a bünszervezetet:

„... *legalább három személyből álló, hosszabb időre, hierarchikusan szervezett, konspiratíván működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.*”³

A jogalkotó a bünszervezet hatályos magyar szabályozásával – ellentétben a nemzetközi trendekkel és a feltárt kutatási eredményekkel – inkább a fogalom szűkítését választotta. Egyrészt nem a tágabb, felsorolásszerű megoldást választotta (szükséges, nem szükséges elemek), amely alapján kettő vagy több jellemző fennállása elegendő lenne a bünszervezet megállapításához, hanem inkább egy kategorikus fogalmat alkotott, amely már eleve szűkíti az alkalmazási lehetőségeket. Másrészt a korábbi szabályozáshoz képest újabb (homályos) kifejezéseket helyezett el a törvény szövegében, amelyek tovább szűkítik e kört. Az olyan szavak beemelésével, mint a hierarchikusan szervezett egyértelműen kizárja a lazán szervezett, a hierarchia jeleit kevésbé magukon viselő bünszervezeti hálózatokat, amelyek a bűncselekményeket szervezetten követik el, és korábban dogmatikailag nem voltak kizárhatók. Ugyanígy a konspiratíván működő fogalom bevezetése is ellentétes a nemzetközi kutatásokkal és trendekkel. Továbbá a jogalkalmazók körében bizonytalanságot okozhat, hogy a jogalkotó egyáltalán nem határozza meg mit ért ezen újonnan bevezetett kifejezések alatt. E cikk írásakor a jogalkotói akarat megismerési szándékától vezérelve megtekintettem a fogalmat bevezető 2019. évi LXVI. törvény (mely egyébként egy úgynevezett saláta törvény) elfogadásakor keletkezett országgyűlési jegyzőkönyvet, illetve annak előzményeit, azonban a jegyzőkönyv tanúsága szerint a törvény vitája során semmilyen miniszteri indoklást vagy expozét nem lehetett fellelni. Így nem találtam semmilyen szakmai érvet a bünszervezet eme szűkítő és bizonytalanságot okozó fogalmának megalkotására. A megjelenő új kifejezések (hierarchikus szervezetség, konspirált működés) a korábbinál jóval nagyobb bizonyítási terhet helyeznek a jogalkalmazóra (ügyészség, nyomozó hatóságok).

3 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről. 459.§ (1). Bünszervezet.

Összegzés, következtetések

A nemzetközi kutatások eredményei rámutatnak arra, hogy a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok a legkülönbözőbb formában, struktúrával, létszámmal, működési időperiódussal, tevékenységi formával jöttek létre. A nemzetközi szervezett bűnözői csoportok előfordulnak a közismert maffia-struktúrájú merev bünszervezetektől kezdve a laza, rugalmas felépítésű, transzkontinentális hálózatokig egyaránt. Némely bünszervezet teljes befolyást ér el a politikai hatalomban, mások kevésbé, vagy egyáltalán nem. Egyes csoportosulások a legális gazdasági élet felett átvehetik az irányítást, azt jelentősen befolyásolhatják, míg néhányuk – pénzmosási tevékenységével – inkább csak behatol abba. Némelyik csoport lételeme a korrupció, míg másoknak kevésbé. Létszámuk szintén változó lehet, a több száz tagot számlálótól (ez a ritkább), a csupán pár tucatnyi taglétszámúig. Ugyanígy a működési időperiódusok is jelentősen eltérnek (több év vagy csupán pár hónap). Ezek az eltérések sokszor nemcsak a különböző földrajzi területen létrejött szervezetekre jellemzők, hanem az egy országon belül létrejött szervezeteknél is megfigyelhető a sokféleség. Az eltérés ellenére közös vonásuk, hogy valamennyi ilyen csoportosulás (általában súlyos) bűncselekményeket követ el, amelyek révén minél nagyobb profitot, befolyást akar szerezni (Szendrei, 2018, 88.). A szervezett csoportokban való bűnelkövetés veszélyei abban rejlenek, hogy egyrészt képesek destabilizálni egyes államok nemzetbiztonságát, jogrendjét és gazdasági rendszerét (Kozlowsky, 2018, 59.), másrészt az elkövetők elleni fellépés kriminalisztikai kihívások elé állítja a bűnüldöző hatóságokat is, jelentősen megnehezítve egyes nyomozások eredményességét (Bócz, 2008, 11.). Ezen túlmenően e tevékenység a határokon is átnyúlik, tovább nehezítve az ellene való fellépést. Ennek megfelelően e társas bűnelkövetési forma ellen egyes országok hatékonyan és összefogva kívántak (és kívánnak) fellépni, így egy olyan nemzetközi egyezmény megszületése vált szükségessé, ami ennek az ezerarcú jelenségnek a teteles megfogalmazását is tartalmazza. Így jött létre az úgynevezett Palermói Egyezmény, illetve a hivatkozott Európai kerethatározat, amelynek megalkotásakor a bünszervezetek sokfélesége nehézségeket okozott a jogalkotónak. A megalkotott fogalmak alapján látható, hogy sikerült megfelelően tág meghatározásokat létrehozni, amelyek dogmatikailag ráilleszthetők az eltérő bünszervezetekre. A hazai szervezett bűnözéssel kapcsolatos kutatások limitáltak, ugyanakkor meglepő, hogy sem a nemzetközi, sem a hazai kutatások eredményei nem voltak hatással a jogalkotóra a hatályos bünszervezet fogalmának megalkotásakor. E fogalom megalkotásával, újabb kifejezések beemelésével jelentősen szűkítették annak alkalmazási lehetőségeit. Álláspontom szerint ezzel számta-

lan szervezett bűnözői csoport által elkövetett bűncselekmény elleni hatékony és következetes fellépést nehezítették meg, amelyek kriminológiai értelemben a szervezett bűnözés részét képezik. E csoportok jogi minősítését egy szinttel lejjebb az enyhébb jogkövetkezményekkel járó bünszövetség szintjére helyezték. Végezetül a jogalkotó a beemelt új kifejezések (hierarchikus szervezettség, konspirált működés) magyarázatának elmaradásával az eltérő jogalkalmazási gyakorlat kialakulásának lehetőségét is megalapozta.

Felhasznált irodalom

- Abadinsky, H. (2007): *Organized Crime*. London: Thomson Wadsworth
- Adler, P. (1993): *Wheeling and Dealing: An Ethnography of an Upper-level Drug Dealing and Smuggling Community*. New York: Columbia University Press. DOI: 10.7312/adle94604
- Albanese, J. (2010): *Organized Crime in Our Times*. Burlington: Andreson Publishing. DOI: 10.1093/obo/9780195396607-0021
- Block, A. (1979): *The Snowman Cometh: Coke in Progressive in New York*. *Criminology*, 17, 75–99. DOI: 10.1111/j.1745-9125.1979.tb01277.x
- Bócz E. (2008): *A szervezett bűnözésről és a bünszervezet fogalmáról*. *Magyar Rendészet*, 4, 5–23.
- Bouchard, M. (2006): *Segmentation et structure structure des risques d'arrestation dnas les marchés de drogues illégales*. PhD dissertation. School of Criminology, University of Montreal
- Cressey, D. (1969): *Theft of the Nation: The Structure and Operations of Organized Crime in America*. New York: Harper and Row
- Dános V. (1996): *A szervezett bűnözés*. In: Gönczöl K. – Korinek L. – Lévai M. (szerk.): *Kriminológiai ismeretek*. Budapest: Corvina Kiadó
- Desroches, F. J. (2005): *The Crime That Pays: Drug Trafficking and Organised Crime in Canada*. Toronto: Canadian Scholars Press
- Eck, J. – Gresh J. S. (2000): *Drug Trafficking as a Cottage Industry*. In: Natarajan, M. – Hough, M. (szerk.): *Illegal Drug Markets: From Research to Prevention Policy*. New York: Criminal Justice Press, 241–271.
- Fijnaut, C. – Paoli, L. (2004): *Organised Crime in Europe, Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*. Dordrecht: Springer. DOI: 10.1007/978-1-4020-2765-9
- Gambetta, D. (2009): *Codes of the underworld: How criminals are communicating*. Princeton: Princeton University Press. DOI: 10.1515/9781400833610
- Korinek L. (1996): *A szervezett bűnözés lényegi elemei*. In: Harmadik Magyar Jogászyűlés, Balatonfüred, 1996. május. Budapest: Magyar Jogász Egylet
- Kozlowsky, R. (2018): *Organized Crime in Europe*. *Magyar Rendészet*, 5, 57–77.
- Kóhalmi L. – Tóth M. (2016): *A szervezett bűnözés*. In: Borbíró A. – Gönczöl K. – Kerecsi K. – Lévai M. (szerk.): *Kriminológia*. Budapest: Wolters Kluwer

- Lampe, V. K. (2003): *The Use of Models in the Study of Organized Crime*. Proceedings of the 2003 Conference of the European Consortium for political Research (ECPR)
- Lampe, V. K. (2005): *Beg, Steal or Borrow*. The Study of Organized Crime and the Infusion of Concepts and Theories from Other Disciplines Paper presented at the annual meeting of the American Society of Criminology (ASC) Toronto, Canada
- Lampe, V. K. (2016): *Organized Crime: Analyzing Illegal Activities, Criminal Structures, and Extra-legal Governance*. New York: John Jay College of Criminal Justice, City University of New York
- Le, V. (2012): *Organised Crime Typologies: Structure, Activities and Conditions*. International Journal Criminology and Sociology, 2, 121–131. DOI: 10.6000/1929-4409.2012.01.12
- Leguerrier, Y. (1989): *Les entreprises de prostitution commerciales: Les commerces éphémères des marchés illicites*. Criminologie, 22, 35–63. DOI: 10.7202/017281ar
- Levi, M. – Maguire, M. (2004): *Reducing and preventing organised crime: An evidence-based critique*. Crime, Law and Social Change, 397–469. DOI: 10.1023/B:CRIS.0000039600.88691.af
- Lo, T. W. (2010): *Beyond Social Capital: Triad Organized Crime in Hong Kong and China*. The British Journal of Criminology, 5, 851–872. DOI: 10.1093/bjc/azq022
- Morselli, C. (2001): *Structuring Mr. Nice: Entrepreneurial Opportunities and Brokerage Positioning in the Cannabis Trade*. Crime, Law, and Social Change, 35, 203–244. DOI: 10.1023/A:1011272411727
- Naylor, R. T. (1997): *Mafias, Myths and Markets: On the Theory and Practice of Enterprise Crime*. Transnational Organized Crime, 3, 3.
- Nyitrai E. (2017): *A szervezett bűnözés elleni küzdelem büntetőjogi és kriminalisztikai eszközei*. PhD értekezés, Pécsi Tudomány Egyetem, Állam és Jogtudományi Doktori Iskola
- Paoli, L. – Greenfield, V. – Reuter, P. (2009): *The World Heroin Market: Can Supply Be Cut?* New York, Oxford University Press. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780195322996.001.0001
- Passas, N. (1995): *Organised crime*. Dartmouth: Brookfield
- Reuter P. (1983) *Disorganized Crime: Illegal Markets and the Mafia*. Cambridge: MIT Press
- Reuter, P. – Haaga, J (1989): *The Organization of High-Level Drug Markets: An Exploratory Study*. Santa Monica: RAND
- Roth, M. P. (2010): *Organised crime*. New Jersey: Prentice Hall
- Siegel, D. (2008): *Diamonds and organised crime: The case of Antwerp*. In: Siegel, D. – Nelen, H. (szerk.): *Organised crime. Culture, markets and policies*. New York: Springer. DOI: 10.1007/978-0-387-74733-0
- Spapens, T. (2010): *Macro Networks, Collectives, and Business Processes: An Integrated Approach to Organized Crime*. European Journal of Crime Criminal Law and Criminal Justice, 2, 185–215. DOI: 10.1163/157181710X12659830399653
- Szendrei F. (2018): *A szervezett bűnözés gazdasági háttere és a pénzmosás*. Magyar Rendészet, 5, 77–92.

- Szűcs B. (2019): *Gondolatok a modern szervezett bűnözésről világszerte*. In: Antalóczy P. – Gáspár M.– Istvanovszky L. – Nyeste P. – Pató V. – Szendrei F. – Szűcs B.: A nemzetközi és a honos szervezett bűnözés története, XX. századi fejlődése és várható tendenciái. Budapest: Dialóg Campus Kiadó–Nordex Kft.
- Thrasher, F. (1963): *The Gang*. Chicago: University of Chicago Press
- United Nations Office on Drugs and Crime (2002): *Results of a pilot survey of forty selected organized criminal groups in sixteen countries*. Vienna
- Williams, P. – Godson, R. (2002): *Anticipating organized and transnational crime*. *Crime, Law and Social Change*, 2, 311–355. DOI: 10.1023/A:1016095317864
- Williams, P. (2010): *Tailoring Strategies Against Criminal Networks*. Paper presented at the 2nd Annual Illicit Networks Workshop, Wollogong
- Xia, M. (2008): *Organizational Formations of Organized Crime in China: perspectives from the state, markets, and networks*. *Journal of Contemporary China*, 1, 1–23. DOI: 10.1080/10670560701693039

Jogszabályi hivatkozások

2006. évi CI. törvény, az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2006. évi CI. törvény Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Jog és politikatudományi folyóirat*. <http://dieip.hu/wp-content/uploads/2013-2-25.pdf>